

Voorwoord en naschrift bij T.E. van Dokkum

Barendrecht, J.M.

Published in:
Nederlands Juristenblad

Publication date:
1999

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Barendrecht, J. M. (1999). Voorwoord en naschrift bij T.E. van Dokkum. *Nederlands Juristenblad*, 241.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright, please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Hoe het rechtssysteem omgaat met dingen die misgaan

Het verhaal van een afnemer

Woord vooraf

Bijna iedere jurist komt regelmatig in aanraking met 'afnemers' die zich beklagen over juridische procedures. Verhalen van mensen die klem zijn komen te zitten in het rechtssysteem circuleren overal: bij rechtshulpverleners, bij ombudspersonen, en ook bij het NJB komen zij regelmatig binnen. Juristen hebben zo hun eigen defensieve reacties op die verhalen: zij lezen ze niet meer, maken zich er vrolijk over, of hanteren het stempel 'querulant'.

Laten wij eens beter naar zo'n verhaal kijken en de persoonlijke beleving van een afnemer op ons laten inwerken. Natuurlijk is die beleving gekleurd, maar de feitelijke gang van zaken die wordt beschreven, is er niet minder treurig om.¹ En de schrijfster komt met vragen en aanbevelingen die ons in ieder geval tot nadenken aansporen. Verhalen van afnemers zouden veel meer gebruikt moeten worden. Om van te leren.

J.M. Barendrecht

*'Wie veel geprocedeerd heeft en ook andere systemen van procesrecht heeft zien werken, raakt meer en meer onder de indruk van het bestaande Nederlandse systeem, want het is werk- en omhaalbesparend. Het is in hoge mate eerlijk'*²

1. Inleiding

Wanneer we de gevolgen zien van wat ons (mijn man en mij) de afgelopen negen jaar is overkomen, dan kunnen we constateren, dat de hierboven geciteerde uitspraak van mr Huydecoper voor ons niet opgaat. Ons rechtssysteem werkt inefficiënt, is zeer omslachtig en ... oneerlijk. Het individu dat zijn recht wil halen komt een reeks van obstakels tegen.

De reden van dit schrijven betreft in de allereerste plaats mijn grote zorg omtrent onze 'rechtsstaat'. De ver doorgesloten juridisering, waarbij het enige doel schijnt te zijn alles onder controle te kunnen en willen houden, faalt keer op keer, omdat mensen zich verschuilen achter regels en geen enkele verantwoordelijkheid meer nemen voor hun eigen gedrag. Aan de hand van de feiten en onze ervaringen wil ik komen tot een aantal aanbevelingen, die, naar ik hoop, kunnen betekenen dat de uitspraak van mr Huydecoper in de toekomst wel gerechtvaardigd is. Er zal dan echter nog erg veel verbeterd en veranderd dienen te worden, ook voor wat betreft de rol van de advocaat binnen ons rechtssysteem.

2. Samenvatting van de feiten

Als ontwerper van diverse betonproducten verleende mijn man licenties aan meerdere bedrijven. Voor „n licentienemer verrichtte hij bovendien calculatiewerkzaamheden. Een van zijn best lopende producten werd gecertificeerd en het marktaandeel groeide. Niets wees erop dat het tij voor hem zou keren: de prognoses waren zeer gunstig en allen die de producten afnamen (betonbedrijven en aannemers) deelden ruimschoots in de winst. Totdat ... een grote firma deze goedlopende producten in het vizier kreeg.... De directeur van het desbetreffende bedrijf kocht het bedrijf van de licentienemer op 'met alle lusten en lasten'. Mijn man reageerde in eerste instantie positief. Een groter bedrijf betekende een grotere afzet van zijn producten.

Na enkele zeer gunstige jaren besloot de nieuwe directeur de licentieovereenkomst met mijn man op te zeggen en toen begonnen de problemen. Als reden voor be%indinging werd opgegeven:

1. men zag weinig heil in deze sector;
2. een stilliggende markt;
3. het betrof een 'randgebeuren'.

Achteraf blijkt een juridisch en zakelijk complot gesmeed te zijn: de licentienemer ging samen met een andere dochteronderneming van de nieuwe firma en een familielid van de vroegere eigenaar-directeur gewoon door met de productie en het op de markt brengen van producten, die

identiek waren aan dan wel sterk leken op de betonproducten, die mijn man inmiddels via een andere fabrikant op de markt bracht. De redenen van beïndiging werden gelogenstraft: 1 en 2: in de 2 jaar na de beïndiging werd door de wederpartijen van het meest succesvolle gecertificeerde product evenveel verkocht als in de 5 jaar vóórdat de beïndiging plaatsvond; 3: het 'randgebeuren' werd sterk uitgebreid.

3. Procedures

3.1 Kort geding

De eerste advocaat die we op advies van derden inschakelden, spreekt van een 'geheide zaak'. Achteraf blijkt hij echter geen deskundige op dit terrein. In verband met het spoedeisende belang wordt begin 1992 een kort geding gestart. Tijdens de zitting geeft de advocaat zelf toe dat de zaak te gecompliceerd is voor een kort geding. We verliezen derhalve.

3.2 Hoger beroep kort geding

De eerste advocaat start nog wel de hoger beroepsprocedure en dient grieven in. De tweede advocaat die we hierna inschakelen is een specialist bij een gerenommeerd advocatenkantoor. De appélprocedure wordt goed voorbereid en, door ervaring wijzer geworden, verzoeken wij inzage in de stukken alvorens deze naar de wederpartij gestuurd worden. Geen enkele advocaat kan immers zijn werk naar behoren vervullen, wanneer de cliënt hem niet van de meest relevante informatie voorziet!

Het arrest dat daarop volgt, brengt ons aan de rand van de afgrond: we verliezen weer. De oorzaak blijkt nog steeds bij de eerste advocaat te liggen. Citaat: 'Na de memorie van antwoord heeft X, *na een andere advocaat te hebben genomen*, bij acte en pleidooi, uitvoerig en met kracht van argumenten doen betogen dat (.....). Art. 347 Rv staat evenwel eraan in de weg dat op een dergelijke naderhand opgeworpen grief acht wordt geslagen'.

Een formele beslissing heeft voor ons verstrekkende gevolgen. Er is dat jaar nog steeds geen inkomen en geen werk. Wij betaalden alleen al aan juridische bijstand circa f 60 000.

3.3 Raad van Discipline

Begin 1994 schakelen we de deken in teneinde een klacht in te dienen tegen de eerste advocaat, die in feite alles verknoeid blijkt te hebben. De klacht wordt aan het einde van het jaar openbaar behandeld. Echter, „n van de leden van de Raad blijkt een kantoorgenoot te zijn van de advocaat van de tegenpartij. Wij tekenen hiertegen bezwaar aan, hetgeen gehonoreerd wordt.

In februari 1995 (11 weken na de zitting) krijgen wij de beslissing toegestuurd. Een aantal klachten wordt gegrond verklaard, onder meer:

1: de advocaat heeft tijdens de behandeling in eerste aanleg en in hoger beroep verzuimd vooraf en achteraf inzage te verstrekken in producties en/of processtukken van hemzelf dan wel van de wederpartij, waaruit voor zijn cliënt nadelen zijn voortgevloeid;

2: in hoger beroep heeft hij op onjuiste wijze geprocedeerd;

Het belangrijkste onderdeel betreft de uitspraak van de Raad, waarbij hij stelt dat: 'de advocaat jegens X niet de zorgvuldigheid heeft betracht die een behoorlijk rechtshulpverlener betaamt' (art. 48 lid 6 van de Advocatenwet).

3.4 Aansprakelijkstelling advocaat

De uitspraak van de Raad geeft ons een handvat om de eerste advocaat bij zijn verzekeringsmaatschappij (Nationale Nederlanden) aansprakelijk te stellen voor geleden schade. 'Wat er ook gebeurt'... Nationale Nederlanden laat echter weten, dat door mijn man in een bodemprocedure moet worden aangetoond in hoeverre het onzorgvuldig optreden van de advocaat heeft geleid tot de in de aansprakelijkheidsstelling genoemde schade, die inmiddels - bij gebrek aan enige vorm van inkomsten - enorm is opgelopen.

Nu, vier jaar na de veroordeling, stelt Nationale Nederlanden dat een tuchtrechtelijke uitspraak

niet hetzelfde is als een civielrechtelijke uitspraak. Zij weigert derhalve een gesprek aan te gaan met de volgende advocaat, die we hiervoor hebben moeten inschakelen.

3.5 Raad voor Rechtsbijstand

Bij het zoeken naar een (derde) advocaat voor de aansprakelijkheidsprocedure blijkt niemand ons te kunnen adviseren, ook de deken niet: 'Mijn bevoegdheid houdt op bij het onderzoeken van de klacht'. Niemand kent een deskundig advocaat op verzekeringsgebied. Na lang zoeken en informeren vinden we een zogeheten 'letselschadespecialist'. We maken een eerste afspraak en alle relevante informatie wordt naar hem opgestuurd. Pas drie maanden later stuurt hij de toevoegingsaanvraag op. Hij verzuimt daarbij echter de aanvraag in financieel opzicht te onderbouwen. Ons huis hebben we inmiddels moeten verkopen om in ons levensonderhoud te kunnen voorzien. Een carrière van ruim 25 jaar is weg en de toekomst eveneens. Eind dat jaar wordt de aanvraag afgewezen (een jaar eerder kregen we al een volledige toevoeging in een ander arrondissement). Reden van afwijzing: de letselschadeadvocaat blijkt de jaarstukken niet te hebben meegezonden. Hij had de juiste papieren wel van ons ontvangen.

3.6 Beroepsprocedures over een toevoeging

We tekenen bezwaar aan, maar de aanvraag faalt opnieuw. Onze advocaat gaat in beroep bij de rechtbank. De bestuursrechter bepaalt, dat de Commissie van Beroep en Bezwaar *onbevoegd* was op het aanvankelijke bezwaar te beslissen ... Inhoudelijk beoordeelt de rechter de zaak niet. Er dient een nieuwe behandeling plaats te vinden. Er vindt een hoorzitting plaats, waar mijn man in de gelegenheid wordt gesteld nieuwe gegevens naar voren te brengen. De Commissie negeert de gegevens en brengt een negatief advies uit aan de Raad voor Rechtsbijstand. De Raad wijst het verzoek van mijn man weer af.

Een volgende advocaat die door mijn man wordt ingeschakeld overweegt een spoedappél, maar het is inmiddels al lang duidelijk dat de Raad alsook de Commissie bij voortdurend hun beslissing baseren op de allereerste gegevens en die waren door een fout van de eerste advocaat niet compleet. Wij dringen derhalve aan op een nieuwe aanvraag.

Zoals verwacht wijst de rechtbank het spoedappél van de hand. Na een nieuwe toevoegingsaanvraag wordt binnen 14 dagen een toevoeging verleend door de Raad van Rechtsbijstand. Vanaf het eerste bezoek aan de letselschadespecialist, tot en met de positieve beslissing, heeft uiteindelijk een kleine twee jaar geduurd. Indien de nieuwe aanvraag direct na de eerste afwijzing was ingediend, had die beslissing dus in 14 dagen haar beslag gekregen.

3.7 De bodemprocedure

Omdat we geen andere keus hadden, startten wij inmiddels een bodemprocedure in de oorspronkelijke zaak. Het is dan begin 1995. De bodemprocedure is begin 1999 nog steeds niet afgerond. Wij wachten op het vonnis dat eerst zou worden gewezen zes weken na de datum van de gehouden comparitie. Daarna is het vonnis al vier keer uitgesteld. De spanning is bijna niet meer dragelijk. Iedere keer leven we naar de datum van de uitspraak toe. Elke keer worden wij weer teleurgesteld. Waarom worden toezeggingen gedaan die men vervolgens niet nakomt?

De bewijzen tegen de gedagvaarde bedrijven stapelen zich op. Het ziet er dus eindelijk iets gunstiger uit. Toch hebben we inmiddels geleerd niet te vroeg te juichen.

De handelwijze van de advocaat van de wederpartij heeft ons geschokt. De advocaat blijkt zowel feitelijk als juridisch het complot dat tegen ons gesmeed werd, samen met zijn cliënten te hebben voorbereid. Zijn bijdrage heeft mede geleid tot de ondergang van het bedrijf van mijn man. Kosten noch moeite werden gespaard om die ondergang te bewerkstelligen. Pogingen om tot een gesprek te komen faalden keer op keer. Tot op de dag van vandaag stellen wij ons de vraag: 'Waarom?'. Geen enkel conflict is aan deze hele affaire vooraf gegaan. Wij stellen ons bovendien en ook de rechterlijke macht de vraag: 'Waar eindigt voor een advocaat het belang van zijn cliënt (wanneer er sprake is van bewust te kwader trouw handelen) en wanneer dient het algemeen belang te prevaleren?'

4. Commentaar en suggesties

1. De Raad van Discipline heeft ten gunste van mijn man geoordeeld aangaande zijn klacht over „n van zijn advocaten. Het zou ons billijk voorkomen wanneer de uitspraak van de Raad gepaard zou gaan met een onmiddellijke toewijzing aan de gedupeerde van tenminste de door hem gemaakte kosten van juridische bijstand. In ons geval de kosten van zowel de eerste als de daarop volgende advocaat.

2. De letselschadespecialist blijkt essentiële informatie niet te hebben doorgestuurd naar de Raad voor Rechtsbijstand. Twee jaar van corresponderen tussen advocaten, Raad voor Rechtsbijstand en de bestuursrechter is het gevolg geweest. Gezien het feit dat de letselschadespecialist (met de nadruk op specialist) zich als zodanig presenteerde, mag van hem worden verwacht dat hij de procedure kent en weet welke gegevens als relevant worden beoordeeld door de Raad voor Rechtsbijstand.

3. Ik merk hier verder op dat het voor een niet-jurist onbegrijpelijk is dat een aanvraag voor Rechtsbijstand door zo veel personen moet worden beoordeeld als gebeurd is in het onderhavige geval. Het zou ons inziens de efficiency ten goede komen indien zowel feitelijk als inhoudelijk de zaak in zijn geheel zou worden beoordeeld. Het feit dat juridisch gezien alleen gekeken wordt naar de gegevens op het moment van de aanvraag (hier was dus sprake van onvolledige informatie), zal misschien wel te maken hebben met de traagheid van de procedure.

4. Dat *wel* de mogelijkheid wordt geboden in hoger beroep te gaan en hoorzittingen worden gehouden ter verkrijging van volledige gegevens, die dan uiteindelijk om formele redenen niet worden meegenomen, is bizar te noemen.

5. Bovendien lichtte men ons, ook na herhaald aandringen, pas in een veel te laat stadium in, omtrent de mogelijkheid van het indienen van een nieuwe aanvraag.

6. Bij een bodemprocedure blijkt het opzettelijk vertragen van de procedure 'normaal' te zijn. Ook wij hebben dat moeten ondervinden. Uitstel bij rechtbanken wordt zelden om 'dossierinhoudelijke redenen' gegeven. Afgezien van het feit wat een langdurig proces voor consequenties heeft voor gedupeerden (is daar ooit onderzoek naar gepleegd?) leidt de vertraging tot rechtsongelijkheid en (financieel) voordeel van advocaten, en in ons geval ook bij de veroorzakers van het juridisch conflict.

7. Wij geven er de voorkeur aan dat rechtbanken meer invloed krijgen op dergelijke vertragungstactieken. Verkorting van procedures, zoals dat bij sommige rechtbanken plaatsvindt, leidt niet automatisch tot een snellere rechtsgang: uitstel blijkt nog gemakkelijk gegeven te worden.

8. Vertraging leidt bovendien tot rechtsongelijkheid. Op het moment dat we zelf de kosten van juridische bijstand konden betalen, werd er voortvarend geprocedeerd. Juist bij financieel-economische zaken zal de minst draagkrachtige partij nauwelijks de kans krijgen zijn gelijk te halen. 'Lichtgewichten' staan immers tegenover 'zwaargewichten'.

9. Informatie omtrent inhoud en lengte van procedures wordt weinig of niet gegeven. Speelt hier het eigen belang van de juristen een rol?

10. Er bestaan te weinig 'objectieve' maatstaven voor de deskundigheid van advocaten, zoals die er wel zijn in de medische sector. De complexiteit van de regelgeving vraagt ons inziens om diepgaander specialisatie, waarop ook een bepaalde controle wordt uitgeoefend, zodat een echte specialist voor de cliënt herkenbaar is. Niet op een bepaald terrein deskundige advocaten zouden zaken op dit gebied dienen te verwijzen naar wel deskundige collega's.

11. Cliënten dienen reëel te worden ingelicht omtrent de haalbaarheid van het oplossen van een conflict. Nodeloze kosten en procedures kunnen hierdoor worden vermeden.

De verschillende onderwerpen die hier onder de aandacht zijn gebracht, bevatten geen nieuws voor juristen. Veel van deze feiten zijn bekend en onderdeel van 'het spel'. Onze ervaringen met de rechtsgang willen we gebruiken om een discussie op gang te brengen omtrent de geloofwaardigheid van ons rechtssysteem. Het onzorgvuldig en soms ook ondeskundig handelen van meerdere advocaten plus de formeel juridische uitspraken van gerechtelijke instanties hebben ons de das omgedaan.

Wij willen de wetgever ervan doordringen dat de problemen van onze tijd niet worden opgelost door het steeds meer uitvaardigen van juridische regels en het toepassen ervan. Het is inderdaad

zo dat mensen zich verschuilen achter die regels en hierdoor geen enkele verantwoordelijkheid nemen voor hun gedrag. Te gemakkelijk wordt gezegd dat wat juridisch klopt, dan ook wel 'goed' en 'rechtvaardig' is. Dat nu baart ons zorgen.

Gezagsdragers zullen de burgers het gevoel 'beschermd' te zijn moeten teruggeven. Dan verdienen ze ons respect. De rechterlijke macht is bij uitstek de instantie die de burgers het gevoel van zekerheid dient te geven.

Wij pleiten ervoor dat de aandacht binnen de rechtsgang wordt verlegd: luisteren naar cliënten zal de efficiëntie bevorderen. Nu worden zij gefrustreerd door het opwerpen van juridische obstakels.

Bij deze voorstellen wil ik het voorlopig laten. Tot slot spreek ik de wens uit dat mijn bijdrage een aanzet mag zijn tot een brede discussie, waarbij ik iedereen die onze rechtsstaat ter harte gaat uitnodig constructieve oplossingen aan te dragen teneinde te komen tot een geloofwaardig en efficiënt rechtssysteem. Wellicht zijn deze, voor ons slopende jaren, dan uiteindelijk niet voor niets geweest...

Naschrift

Wat is hier nu aan de hand?

Er ontstaat een geschil als zo vele. Hier was het een overname die een goedlopende zakelijke relatie doorkruiste: andere mensen, andere visies, een potentiële bron van conflicten. Partijen beïndigen de contractuele relatie, maar komen in een concurrentieverhouding te staan. Juridisch wordt zoiets vertaald in beschuldigingen van nabootsing van producten en contractbreuk.

Een alleszins reële vordering, zij het met een onzekere afloop. Een complot? Mogelijk, maar in ieder geval is het niet onbegrijpelijk dat het zo wordt ervaren, na een juridisch gevecht van zeven jaar, waarin nog niet ten gronde naar het werkelijke geschil is gekeken. Maar vooral een serie van kleine dingen die misgaan: Een advocaat die waarschijnlijk onvoldoende gespecialiseerd is. De kort geding rechter kan de feiten niet goed vaststellen, en wijst er fijntjes op dat ook de advocaat ter zitting al aangaf te twifelen over de vatbaarheid van de zaak voor een kort geding. Toch hoger beroep, begrijpelijkerwijs, want met een bodemprocedure loopt men achter de feiten op de markt aan. In appSI wordt getracht de zaak beter op te zetten, maar daarbij vergeet de advocaat de goede grief aan te voeren. Die fout wordt geredresseerd met een tuchtrechtelijke procedure, maar als het om schadevergoeding gaat, betwist de verzekeraar vervolgens het causaal verband en de schade. Voor de bodemprocedure is geen geld meer, en zelfs de procedure om een toevoeging te verkrijgen, duurt twee jaar door dingen die mis lopen. De bodemprocedure staat nu al weer een tijd voor vonnis, zeven jaar na het kort geding.

Wat opvalt, is niet zozeer dat er dingen fout gaan. Dat gebeurt overal. Maar het rechtssysteem gaat wel extreem onbeholpen om met dingen die misgaan. Natuurlijk, voor iedere fout is er een nieuwe procedure. Al die procedures leveren echter weer vertraging en kosten op, terwijl zij steeds verder weg voeren van het hoofddoel: een behoorlijke oplossing van het oorspronkelijke conflict. Bovendien worden de zijwegen steeds moeilijker begaanbaar. Eerst ging het er nog gewoon om of twee producten te veel op elkaar leken, en of er contractbreuk is gepleegd, maar al snel verzandde de zaak in moeilijke juristenproblemen als 'vatbaarheid voor beoordeling in kort geding', 'causaal verband tussen beroepsfout en schade', 'toetsing ex tunc of ex nunc' en 'bevoegdheid'.

Het lijkt niet aanvaardbaar dat de afnemers van het rechtssysteem zo het bos in worden gestuurd. Een principe van behoorlijke omgang met mensen, ja een beginsel van behoorlijke rechtspleging, zou moeten zijn dat fouten zo snel en zo goed mogelijk worden opgevangen. Na het constateren van een fout zou de allereerste prioriteit moeten zijn dat de afnemer weer zo veel mogelijk in dezelfde positie wordt gebracht, door wie in het rechtssysteem dan ook. Wie er wat heeft fout gedaan, en wie wat moet vergoeden, kunnen de heren en dames rechters, advocaten en verzekeraars dan vervolgens onderling uitmaken.

Het zal moeilijk zijn om het systeem naar dit beginsel in te richten. Maar uiteindelijk is dat voor alle betrokkenen veel efficiënter dan die steeds verder olopende schade en al die vervolggrocedures. En, voor wie nog niet overtuigd is: kijk eens naar de positie van de wederpartij; die rustig zit af te wachten hoe de schrijfster en haar man alle obstakels overwinnen,

die het rechtssysteem en degenen die daarmee werken voor hen hebben opgeworpen? Waarom heeft die wederpartij recht op dat voordeel?

Hoe zou die opvang van fouten beter kunnen worden georganiseerd? De rechterlijke macht zal hierbij een belangrijke rol hebben. Het is niet te verteren dat een partij die tienduizenden guldens in een bepaalde procedure heeft geïnvesteerd aan het einde van de rit naar een ander loket wordt verwezen. Wie niet de goede procedure heeft gestart, zou dat meteen moeten horen. En als eenmaal de keuze is gemaakt een zaak in behandeling te nemen, dan ook een beslissing over het werkelijke geschil. Formele spelregels moeten dan geen beletsel meer vormen.

Advocaten en hun verzekeraars hebben hier ook een verantwoordelijkheid. Het verweer dat een fout in een procedure niet tot schade heeft geleid, omdat de klant toch geen gelijk zou hebben gekregen, is begrijpelijk, maar stuurt de cliënt weer het bos in. Zou er na de vaststelling dat er een beroepsfout is gemaakt niet een snelle en klantvriendelijke gedragslijn kunnen gelden, waarbij het probleem netjes wordt opgelost? Een gedragslijn waarbinnen de afnemer in ieder geval een redelijk deel van het honorarium terugkrijgt, nodeloos gemaakte verdere proceskosten worden vergoed en een snelle route naar een behoorlijke schadeloosstelling wordt uitgezet?

Orde en verzekeraars zouden zoiets toch samen moeten kunnen uitdenken?

Rechters en advocaten hebben hun mond vol van kwaliteit. De kwaliteit van een rechtssysteem herkent men ook aan de manier waarop wordt omgegaan met de dingen die onvermijdelijk misgaan. Niet defensief en het probleem verschuivend, maar actief op het probleem af en met de grootst mogelijke aandacht voor de belangen van de door het rechtssysteem in nog grotere moeilijkheden gebrachte afnemer.

mr J.L.R.A. Huydecoper

*T.E. van Dokkum**

*J.M. Barendrecht***

NOTEN

*. T.E. van Dokkum is 'cliënt' van het rechtssysteem en betrokken in een langdurige rechtsstrijd. Op woensdag 17 februari zal de uitzending van 'Dossier Weerwerk' van de RVU aan deze zaak zijn gewijd. De uitzending vindt plaats rond 21.00 uur op Nederland 3.

** J.M. Barendrecht is hoogleraar privaatrecht te Tilburg verbonden aan het Centrum voor aansprakelijkheidsrecht en redacteur van dit blad.

3. De feitelijke gang van zaken als geschetst, stemt overeen met dat wat blijkt uit het door mij ingeziene dossier.

4. J.L.R.A. Huydecoper, Verdediging van het proces, *Advocatenblad* 1997, p. 641.